

مَعْرَبٌ و مَبْنِيٌّ دو ویژگی تمام کلمات (اسم، فعل و حرف) هستند.

مَعْرَبٌ: کلمه ای است که اگر نقش آن در جمله تغییر کند، حرکت حرف آخرش هم تغییر می کند. به عبارتی دیگر حرکتش بستگی به نقشش دارد.

مَبْنِيٌّ: کلمه ای است که در هیچ شرایطی حرکت آخر آن تغییر نمی کند.

مثال:

سَلَّمْتُ عَلَى التَّلْمِيذِ .

مجرور به حرف جر

رَأَيْتُ التَّلْمِيذَ .

مفعول و منصوب

ذَهَبَ التَّلْمِيذُ .

فاعل و مرفوع

پس کلمه ی تَلْمِيذٌ که حرکتش وابسته به نقشش در جمله است، مَعْرَبٌ می باشد.

سَلَّمْتُ عَلَى ذَٰلِكَ التَّلْمِيذِ .

مجرور به حرف جر

رَأَيْتُ ذَٰلِكَ التَّلْمِيذَ .

مفعول و منصوب

ذَهَبَ ذَٰلِكَ التَّلْمِيذُ .

فاعل و مرفوع

پس کلمه ی ذَٰلِكَ که در موقعیت های مختلف، یک حرکت ثابت دارد، مَبْنِيٌّ است.

تشخیص:

از کجا بفهمیم که یک کلمه معرب است یا مبنی؟ بسیار ساده است، زیرا هر کدام انواع مشخصی دارند، مخصوصاً مَبْنِيَّات.

مَبْنِيَّات انواع مختلفی دارند که در کتاب فقط به سه نوع از اسم های مبنی اشاره شده است:

۱. ضمائر: هُوَ، أَنْتِ، أَنَا و..

۲. اسم های اشاره (غیر از مثنی): هَذَا، هَذِهِ، ذَٰلِكَ، هَٰؤُلَاءِ، هُنَا و..

۳. کلمات پرسشی: هَلْ، مَتَى، كَيْفَ و..

حرکت یک کلمه ی معرب باید مشخص شود که مثلاً درهرجمله چه اعرابی دارد؟

- حالات اعراب
- ۱ . مرفوع ، مانند : یکتبُ ، علیّ ، الکتابُ و ..
 - ۲ . منصوب ، مانند : لن أجلسن ، کتاباً و ..
 - ۳ . مجرور ، مانند : الحسنِ ، کتابِ ، اللتانِ ، هذانِ و ..
 - ۴ . مجزوم ، مانند : لم تفلحْ و ..

*توجه: سؤال مربوط به این قسمت، به این صورت ها است:

- ۱ . عَیْنِ الْمُعْرَبِ وَ الْمَبْنِيِّ مِنَ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ .
- ۲ . عَیْنِ إِعْرَابِ الْأَسْمَاءِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ . (صفحه ی ۷۷)
- ۳ . أَعْرَبِ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ . (صفحه ی ۷۷ و ۸۲)
- ۴ . عَیْنِ الْكَلِمَةِ الْمُعْرَبَةِ . (صفحه ی ۸۱)
- ۵ . عَیْنِ الْكَلِمَةِ الْمَبْنِيَّةِ . (صفحه ی ۸۱)

